Abraham Lincoln.

Abraham Lincoln.

Et Foredrag for Studenterne ved Luther-College

paa Lincolns Fødselsdag den 12te Februar.

Af

V. Koren.



DECORAH, IOWA.
LUTHERAN PUBLISHING HOUSE.
1901.

Anden Paaskedag 1865 havde jeg prædiket i Glenwood Menighed. Om Eftermiddagen reiste jeg hjem. Paa Veien var jeg, som sædvanlig, inde hos En eller Anden af de Menighedslemmer, hvis Huse jeg reiste forbi. Den sidste, jeg var inde hos, var min nærmeste Nabo. "Har du hørt den Efterretretning, som er kommen til Decorah?" spurgte han. Nei, det havde jeg ikke. "De fortæller, at Lincoln er dræbt." "Aa, det maa bare være et løst Rygte", mente jeg. "Ja, vi tænkte saa vi andre ogsaa", vedblev han, "men det er nok sandt. De har faaet sikker Underretning om det i Decorah. Han blev myrdet Langfredag." Jeg var forfærdet og dybt rystet. Abraham Lincoln dræbt! Folkets kjæreste Mand. Tiltrods for Politikernes Rænker paany valgt efter Folkets uimodstaaelige Ønske. Og nu netop, efter den tungt vundne T[illegible]r! Hvorledes vil det gaa Amerika! Vil Krigen bryde ud paany? Vil de amerikanske Institutioner holde ud? Vil Regjeringen kunne holde Tøilerne, eller skal vi se Anarchi afløse den blodige Krig? Saadanne Tanker for igjennem mig, da jeg reiste det sidste Stykke af Veien hjem, og fik mine Heste sat ind. Min Hustru mødte mig ved Haveporten. "Hvad er paafærde?" sagde hun, da hun havde hilset mig. "Paafærde?" gjentog jeg. "Hvad mener du?" "Er du syg?" blev hun ved. "Du er saa bleg og forandret. Hvad er det? Jeg ser, der er noget — sig mig det!" Saa fik da ogsaa hun vide det, og vi gik ind.

Jeg havde altid beundret Lincoln, skjønt jeg, som tusinde andre, dengang endnu ikke kjendte ham, som han siden blev kjendt. Jeg havde været interesseret for det republikanske Parti, fra den Tid, det blev stiftet. Jeg havde været i høi Grad oprørt over de egenmægtige Handlinger og den Lovløshed, som Sydstaternes Repræsentanter i Washington i den sidste Tid af Buchanans Termin havde gjort sig skyldige i. Jeg havde fulgt Valgkampen i 1860 og glædet mig i Lincolns Valg. Thi jeg havde altid været en Fiende af Slaveriet. Jeg

havde fulgt Krigens Gang. En hel Del af mine Menigheds-medlemmer var jo med. Jeg havde holdt Affkedsgudstjeneste for de af vore Gutter, som gik i Krigen, og havde jevnlig Hilsener og Breve fra dem, mens de laa i Feldten eller paa Lazarethet. Jeg havde glædet mig over Slaveriets Afskaffelse og jublet over den endelige Seier. Jeg havde glædet mig over, at den overordentlig vanskelige Sag, at bringe Orden og Enhed igjen i de Forenede Stater, var i gode Hænder. Jeg havde havt store Tanker om Præsidentens Dygtighed og ædle Sind — men om ham selv havde jeg kun hørt, hvad der efter Begivenhedernes Gang kunde vides, og hvad der i Aviserne blev sagt om ham, mod ham eller for ham. At han havde været i ringe Kaar, havde splittet Rails, havde gaaet med en Flat-baad ned Mississippi til New Orleans og siden været Lovgiver i Springfield, Ill., o. s. v., at han til de Flestes Forundring med Begeistring var nomineret til Præsident, at Følgen deraf havde været Secessionen af Sydstaterne, at Lincoln med stærk Haand havde ført Regjeringens Tøiler — dette vidste vi. Men ham selv kjendte kun Faa saaledes, som han nu er kjendt, efterat der med allerstørste Flid og Forsigtighed og Samvittighedsfuldhed er samlet saadanne Vidnesbyrd baade af Dokumenter og af deres Mund, som har kjendt ham nøie, at han staar mere lyslevende for os, end de fleste af dem, som vi nu er samtidige med.*)

Naar jeg da nu, til ikke liden Forundring for mig selv, staar her for at tale til Eder om ham, saa er det ikke uden Tvil om, hvorvidt jeg vil være istand til endog kun nogenlunde at give Eder det Billede af ham, som jeg synes staar for mig, og med Ønske om, at min Fremstilling af ham maatte blive En og Anden af Eder, mine unge Venner, til alvorlig Spore og Opmuntring.

Jeg skal ikke indlade mig paa at give en historisk Fremstilling af hele hans Liv og Virksomhed, men forsøge at give Eder et Billede af hans Charakter og dens Udvikling saaledes

*) Enhver, som har læst Miss Tarbels fortræffelige Skildringer af Lincolns Ungdomsliv, vil se, at mine Data fornemmelig er hentede fra disse, mens jeg ogsaa har brugt Nicolay's og Hay's Bog og andre.

som den i hans Liv aabenbarede sig for dem, som kjendte ham i hans Barndoms og Ungdoms Dage. Kun om denne Del af hans Livshistorie kan jeg her indlade mig paa at tale, om jeg end i enkelte Stykker vil benytte, hvad der fra hans senere Liv kaster Lys over den.

Abraham Lincoln var født i Kentucky den 12te Februar 1809. Hans Forældre var Thomas Lincoln og Nancy, født Hanks. Thomas Lincoln var født i Virginia og tilhørte en vel anseet og velhavende Slægt. Han var kun Smaagut, da hans Fader Abraham Lincoln med sin Familie flyttede til Kentucky, hvor han erhvervede sig en hel Del Land og var blandt de mere formuende Nysetlere. Landet var endnu vildt og udyrket, Indianerne i Omegnen var fiendtligsindede og Abraham Lincoln blev skudt af dem, mens Thomas, den yngste Søn, endnu var en liden, 10 Aar gammel Gut. De ældre Brødre synes at have arvet Faderens Landeiendomme, og den yngste maatte sørge for sig selv ved Arbeide, hvor han kunde finde det. Han fik sig et Stykke Land og arbeidede tillige som Snedker eller Tømmermand. I 1806 blev han gift med Nancy Hanks, en Pige i samme Kaar som han selv. De fik to Børn, en Datter og en Søn, som blev kaldet Abraham efter Bedstefaderen. Da Abraham Lincoln var syv Aar gammel flyttede hans Forældre til Indiana omtrent 15 Mile nord for Ohiofloden. Blandt andre Grunde, som bevægede dem dertil, nævnes deres Uvillie mod Slaveriet, som jo herskede i Kentucky, thi med Slaveriet fulgte en Klasse-Forskjel, som ikke kunde andet end krænke dem. Den, som ikke havde Slaver, gjaldt ikke for noget. Desuden havde Thomas Lincoln den i nye Egne saa hyppige Lyst til at finde sig nyt Land, bedre end det, han havde. I Indiana var han ikke heldig. Det tunge Skovland, han havde, viste sig ikke frugtbart og havde dertilmed en usund Beliggenhed. Familien blev der dog i 14 Aar. Til det tætte Skovland i Indiana kom Thomas Lincoln saagodtsom uden Eiendom. Hans Øx og Høvl maatte skaffe Familien et Loghus og noget at sidde og ligge paa. Stole og Seng vilde man nutildags neppe kalde det, han fik istand. Hans Rifle maatte skaffe Mad for det Første.

Abraham Lincolns Barndomshjem i de første 9–10 Aar af hans Liv skildres os som saa yderst tarveligt, at vi selv blandt vore tidlige "Pioneers" eller Nutidens Nykommere vanskelig vil finde et Sidestykke. Heller ikke blandt dem, som fra de nordlige Stater i Unionen er flyttede ind i de vestlige Territorier i disses første Dage, tror jeg, at Sidestykker findes. Vinduer var der i den første Tid ikke i Hytten, heller ikke Dør eller Gulv. Da de fik en Dør, var Hængslerne paaspigrede Læderstropper. Trappe til det lille Loftsrum ovenpaa var der ikke, men istedet derfor Træplugger, drevne ind i Huller, som var boret i Logvæggen. Disse havde da vesle Abraham at klattre opefter, naar han skulde derop og lægge sig i den tørre Løvdynge, som var hans Seng. Forældrene var gudfrygtige Folk paa sin Vis. Hændte det sig, som stundom var Tilfældet, at det eneste, de havde til Middag, var en Skaal med stegte Poteter, saa forsømte dog Husfaderen ikke at læse sin Bordbøn over denne Guds Gave. Bibelen havde de, og ved Moderens Knæ fik Børnene tidligt høre de bibelske Historier.

Fattige var de, som sagt. Men dersom En, som har været vant til at see Fattigfolk i Byerne (paupers) eller virkelige Fattigfolk paa Landet i Europa, deraf vilde slutte, at han nu vidste, hvor han skulde placere disse fattige "Pioneers" i sine sociale Rubriker, saa vilde han tage mærkelig feil. Ikke nedslagne, trængende, hjælpeløse Fattige var disse Folk. Ikke heller hvad man kalder pauvres honteux — Folk, som skammer sig ved sin Fattigdom og søger at skjule den. Nei — paa samme Tid, som de var fattige paa al Slags Gods, og maatte lade sig nøie med de allersimpleste Klæder (Skind eller Strielærred) og give Afkald paa al Slags Bekvemmelighed, var de rige i sin Uafhængighed, fulde af Haab om at kunne arbeide sig frem til en bedre Stilling, fulde af Tillid til at kunne hjælpe sig selv, saalænge deres Helse holdt ud. Skulde denne svigte, saa vidste de, at deres Naboer vilde staa dem bi med samme beredvillige Sind, som de selv i lignende Fald vilde hjælpe disse. Her var altsaa ikke Tale om den Slags Fattige, som ønsker og tager imod Almisse. De var typiske Vestens "Pioneers". I enkelte Henseender af samme Art, i andre Hen-

seender forskjellige fra dem, som vore første norske Emigranter kom i Berørelse med, og af hvem de lærte meget, som de trængte saare til at lære. Disse sydlige Nybyggere skildres som mindre driftige end de, der flyttede vester fra Nordstaterne. Vistnok sank de ikke ned til det lave Trin, som de fattige Hvide, der forblev i Sydstaterne, indtog, men det synes dog som om de ikke var saa vindskibelige som deres nordligere Naboer. Som et Charaktertræk synes der at have fulgt dem en vis Ridderlighed. Falskhed taalte de ikke og heller ikke Feighed. Lov og Ret bøiede de sig for. En Døgenigt, som ikke vilde arbeide, foragtede de, men at anstrenge sig og lægge Planer for Fremtiden synes ikke at have været deres Vis. I disse Omgivelser synes Lincoln ikke at have følt sin fattige Barndom som noget, han med Suk og Savn vilde ønsket anderledes. Heller ikke har jeg seet, at han senere i Livet benyttede den til at broute af. Han tog det ligefremt og naturligt.

Da han var ni Aar gammel, døde hans Moder. Hun synes at have været af en stille og blid Charakter, med et indadvendt Sind og et noget melancholsk Temperament, der gik i Arv til hendes Søn. Hun blev begravet uden al Ceremoni i Nærheden af Hytten lidt inde i Skoven, og der fortælles, at det især var ved Guttens Bønner, at Faderen tre Maaneder senere fik Graven indviet ved en Præst, som blev hentet fra Kentucky og som da holdt en Tale over den Døde.

Et Aars Tid senere ægtede Thomas Lincoln en Enke fra Kentucky, en ædelsindet Kvinde og dygtig Husmoder, energisk og med et christeligt Sind. Hun havde endel Eiendom, og ved hendes Dygtighed og Fremfærd fik Hjemmet et andet Udseende. Hun fik stor Indflydelse paa sin Stedsøn, som ogsaa lønnede hende med Gjenkjærlighed og Lydighed. Hendes Vidnesbyrd om Stedsønnen er, at han var en brav Gut, den bedste, hun nogensinde havde seet eller ventede at faa se. "Jeg kan sige om ham, hvad neppe en Moder blandt tusind kan sige: Abe gav mig aldrig et vredt Ord eller Blik og negtede aldrig, hverken i Gjerning eller ved Miner, at gjøre, hvad jeg bad ham om."

Saameget underligere er dette Vidnesbyrd, naar vi betænker, hvor livlig og dygtig denne samme Gut var. Hans

Lærelyst var fra de tidligste Aar et Særsyn. Et Slags Skoler var der baade i Kentucky og i Indiana, og disse fik han besøge, om end med mange og lange Afbrydelser. Hvad han der kunde lære, det lærte han fuldstændigt, og var altid den første, enten det gjaldt at læse, skrive eller regne, og andet lærte han der ikke. Lærerne i disse Skoler vilde i vore Dage neppe været antagne som Lærere nogensteds. Skolehusene var ligesaa primitive som Lærerne: Loghuse af runde Logger med Barken paa, uden Gulv og med Vinduesruder af Papir indsmurt med Fedt. Hans samlede Skoletid har været beregnet til omtrent et Aar, fordelt over et Tidsrum af ni Aar. Sine sidste Skoledage havde han, da han var 17 Aar gammel. Han havde da 4½ Mil at gaa til Skolehuset. I en af hans Skolebøger har man fundet indskrevet:

"Good boys who to their books apply,
Will all be great men by and by."

og i en anden:

"Abraham Lincoln, his hand and pen,
He will be good, but God knows when."

I Skolen var det vel ikke stort, han lærte, men desto mere ved den Læsning, han kunde faa Anledning til i sine Fritimer. Disse var forresten vist ikke mange, thi naar han ikke tiltrænges til Arbeide hjemme, saa sendtes han til Naboer, som ønskede Hjælp, idet da Faderen som sædvanligt fik Betalingen for Guttens Arbeide. Arbeide kunde han. Stor og stærk var han for sin Alder og Ingen gjorde dybere Øxehug eller gav tungere Klubbeslag end han, da han var 17–18 Aar gammel. "Aa du! hvor han kunde hugge", siger Dennis Hanks, som boede hos Lincolns, og Mrs. Crawford, for hvis Mand Abraham arbeidede, har fortalt, at han arbeidede med en Lethed og en Virkningsfuldhed, som godtgjorde hans Arbeidsherre for den Tid, han brugte til Spøg og til at holde Taler. Thi dette holdt han af, om end Læsning, ogsaa naar han arbeidede ude hos Andre, var det, han helst tyede til. "Hvorfor læser du altid?" spurgtes der, mens han arbeidede hos Crawfords. "Aa, jeg vil ikke altid holde paa med at grubbe og huske Korn og splitte Rails", svarede han, "jeg vil blive dygtig til at faa et Embede." "Hvad vil du blive da?" "Præsident vil jeg

blive", var det spøgefulde Svar. "Ja du vilde blive en vakker Præsident med alle dine Streger og Løier", mente Mrs. Crawford. "Aa, jeg vil studere og se til at blive dygtig, og saa vil vel Chancen komme."

Men ikke bare derfor var han vel seet og søgt af Naboerne, fordi han var en dygtig Arbeider. Hans Venlighed og Beredvillighed til at gjøre al den Tjeneste, han blev bedt om, og hans Forekommenhed til at gjøre, hvad han ikke blev bedt om, men som han saa tiltrængtes, at bære Vand, gjøre op Ild eller om det saa var at passe Babyen — dette skaffede ham Venner og gjorde ham til Alles Yndling. Hans Ungdomsliv og Omstændigheder medførte ikke Undervisning i fine Manerer, men høflig var han altid, fortæller den samme Mrs. Crawford. At tage sin Hat af, naar han hilste, fandt han ikke for besværligt, heller ikke at bukke, naar han kom ind til Folk. Hans Liv i Hjemmet var alt andet end glædeløst. Der var et livligt Hus. Baade hans Fader og Dennis Hanks, hans Onkel, som boede hos dem, var udmærkede Fortællere. Med dem var han paa Fisketure og Svømmeture, og Lincoln beskriver selv sit Barndoms- og Ungdoms-Liv som fuldt af Glæde og Lykke. Vistnok var han hovedsagelig henvist til legemligt Arbeide af alle Slags, men ikke desto mindre holdt han gjennem hele sin Ungdomstid paa med at læse og lære. Bibelen havde han hjemme, og andre Bøger laante han, hvor han kunde komme over dem. Ganske mærkværdig heldig var han ogsaa med Hensyn til de Bøger, han fik laant. Som Bøger, han tidligt læste, nævnes foruden Bibelen: Æsops Fabler, Robinson Crusoe, Bunyan, en Forenede Staters Historie, Weems "Life of Washington" og Staten Indianas Love. Hans Læselyst var umættelig. Op igjen og op igjen læste han Bøgerne, og gjorde Extracter af dem, naar han kunde. Læse maatte han, naar der var en Tid, og syntes Faderen, at der blev formeget af det, og at han heller burde sove, saa bad Moderen for ham, at han maatte faa Lov til at blive ved. Havde han ikke andet Lys, fortæller En, som kjendte ham i Barneaarene, saa læste han ved Tyristikker (som vi Norske kalder det), klartbrændende Vedpinder, stukket i Væggen. Læse maatte han. Aldrig havde han læst Noget, som

fængslede ham saaledes, som den nævnte Bog om Washington. Han var endnu en liden Gut dengang og havde laant den af den ovennævnte Mrs. Crawford. Den blev ham noget dyr, men saa var den ham desto kjærere. Han læste baade om Aftenen og tidlig om Morgenen, og da der ikke var Boghylde i Thomas Lincolns Cabin, saa havde Abraham stukket Bogen ind mellem to Logger i Væggen. Saa skulde det træffe, at der kom en Regnstorm om Natten, mens Bogen laa der. og Loghuset var ikke plastret (rappet) til at holde en stærk Regn ude. Da saa Morgenen kom, var Bogen gjennemblødt og Bindet baade kroget og skjævt. Dette maatte da skriftes for Eiermanden, og hvad vilde han sige! Jo, det skulde være tilgivet — og, hvis Abraham vilde huske Korn for ham i tre Dage, saa skulde han faa Bogen. Saa eiede han da denne Skat, som gjorde saa dybt et Indtryk paa ham. Hvad han læste i denne Bog og andre, det glemte han ikke. Bøger maatte han have, og fik han høre om en, som han ikke havde seet, saa gik han gjerne flere Mil for at faa laane den. Bøger havde han med sig og benyttede hver ledig Stund til at læse, om det saa var bare den Stund Hestene hvilede under Pløiningen. Han var ikke tilfreds med at have læst. Han maatte forstaa det Læste og forstaa det tilgavns, saa han kunde fortælle og forklare det for Andre. Denne Trang til at komme tilbunds i Tingen og have den klart for sit indre Syn, den fulgte ham hele hans Liv igjennem og gjorde allerede i hans Gutteaar et stærkt Indtryk paa hans Kamerater og Omgivelser. Det skjønte de snart, at han var meget mere belæst end alle de andre Gutter, men at han, som dog heller viste sig undselig end paagaaende, kunde tale saaledes om det, han havde læst, og forklare det saa simpelt og tydeligt, saa alle de andre kunde forstaa det, det forundrede dem høiligt.

Dette Træk hos Lincoln, hans Trang til Klarhed, til at faa Problemer løst, til at komme tilbunds i Sagen og rigtig at forstaa den, det giver Nøglen til den ene Side af hans Charakter, hans samvittighedsfulde Respect for Sandheden. Thi naar han var kommen paa det rene med, hvad der var sandt og ret, eller hvorledes Sagen forholdt sig, saa var han ogsaa

bunden til dette, og kunde ikke vige fra det, det koste, hvad det vilde. Fair play vilde han have, og sham og Humbug kunde han ikke taale. Han forstod vel heller ikke, før længere ud i Livet, at Nogen kunde ville taale det.

Naar han da havde læst og tænkt og rigtig forstaaet en Sag, saa kunde han, som sagt, ogsaa fremsætte og forklare den for andre saa simpelt og fatteligt som Sagen stod for ham selv, og han forsøgte da gjerne at illustrere den ved Historier, Anekdoter og Lignende. Dette gav ham en usædvanlig Styrke i Debat allerede i Gutteaarene og senere i de vigtigste Discussioner. Det var hans Lyst at debattere og at holde Taler. Han skrev ogsaa Afhandlinger om forskjellige Themata, før han endnu var 20 Aar gammel. Nogle blev trykte i nærmeste Avis og vakte almindelig Beundring i Nabolaget. Beundring vakte han ogsaa ved de Satirer, han skrev, og ved sit Talent til at efterabe omstreifende Prædikanter eller politiske Talere, som kom til Egnen. At han ikke blev bortskjæmt ved al denne Ros og Beundring synes et stort Under.

Det var dog ikke bare ved Bøger, at Lincoln i sine Gutteaar søgte at tilfredsstille sin Lærelyst. Han fik ogsaa se lidt af Udenverdenen. Der var ikke langt ned til Ohiofloden. Der gik Dampskibe. I flere Maaneder fik han være dernede og forsøge at tjene Penge ved at være Færgemand. Kort efter fik han, da han var 18–19 Aar gammel, sammen med en Kamerat gjøre sin første Tur med Flatbaad til New Orleans ($8.00 for Maaneden og fri Hjemreise). Paa denne Tur var det, at deres Baad, som de havde landfæstet for Natten, i Mørket blev overfaldt af en Flok Negre, Rivertyve, som da den unge Kjæmpe, væbnet med en Klubbe, drev paa Flugt med blodige Pander.

I 1830 flyttede Lincolns Familie til Illinois. Han var da 21 Aar gammel og skulde nu sørge for sig selv. Først splittede han Rails for sin Fader og hjalp til at bryde op Land til den første Udsæd, og saa skulde han som myndig Mand ud at bryde sig en Vei i Livet. Han vandrede hjemmefra uden et Sæt ordentlige Klæder, uden Penge, uden at have lært et Haandværk, uden at eie en Acre Land, og uden at have for-

muende Venner at holde sig til. Men han var stærk, han var en brav Karl, han havde Kundskaber, meget større, end han selv dengang forstod, og meget større, end de, som kun paa Frastand kjendte hans Ungdomshistorie, tiltroede ham, og han havde lært at tænke dybere og sundere, end de Fleste. Hans første Arbeide var imidlertid at splitte Rails, 400 Stykker for hver Yard af det Lærred, han trængte til et Par Buxer.

Da Vinteren kom, tog han mod et Tilbud om at gaa med en Flatbaad med Varer til New Orleans, saasnart Sneen gik bort. Dette blev da i Marts 1831. Først maatte de bygge Baaden. Dette gjorde da Lincoln, hans Halvbroder Johnston og John Hanks i Sangamon. En af de gamle Setlere der fortæller, hvorledes Lincoln saa ud, da han kom til Sangamon: En stor, 6 Fod og 4 Tommer lang, ulænkelig, mager, ung Mand, klædt i en Dragt af hjemmevævet Blaalærred, Rundtrøie, Vest og et Par Buxer, som kun rak halvt ned paa Læggene, og som oftest var stukket ind i hans grove Støvler. Dertil en blød Filthat, som engang havde været sort.

Denne nye Reise til New Orleans hjalp ogsaa til at udvide hans aandelige Horizont. Han opholdt sig der en hel Maaned ligesom i en ny Verden. Blandt Andet var det af Betydning for ham, at han der fik se Slaveriet i dets værste Skikkelse: Slaver i Lænker, under Pidskeslag og under Auctionshammeren med hvad dertil hørte. Det var et Syn, som han aldrig glemte, skjønt han ogsaa, hvad denne Sag angik, bøiede sig for Loven og for de Forenede Staters Constitution.

Hjemkommen gjaldt det nu for ham at faa Noget at gjøre, og der aabnede sig for ham Adgang til at avancere til Clerk i en Groceributik, som holdtes i et Loghus i New Salem. Ikke at Lincoln var taabelig nok til at anse dette for et virkeligt Fremskridt fra hans tidligere Gjerning, men dels var der Fordele ved det derved, at der levnedes ham mere Tid til Læsning, dels var det den Stilling, som først tilbød sig. New Salem var en ny og ganske liden By og er, som saa mange andre af den Slags af Vestens Byer, forlængst forsvunden.

Et "Store" af den Art i en bitte liden By ude paa Grændsen spillede, som mange af os af Erfaring ved, en ganske egen

Rolle og var Byens og den nærmeste Omegns Børs og Klub. Stedet for dens Discussioner om Bygde-Nyt, om Politik, om Religion og hvad der ellers kunde interessere dem, som kom sammen. Lincoln kunde neppe have fundet en Stilling, i hvilken han var bleven saa vel kjendt og afholdt og beundret som i denne. Hans Kundskaber om mangt og meget, hans sunde Argumenter, hans Vittigheder og Anekdoter fandt her en taknemmelig Tilhørerkreds, og det var udentvivl her han blev befæstet i den Vane, som han tidligere havde begyndt med, og som blev saa indgroet hos ham i hele hans Liv, at illustrere Alt, hvad der kom paa Tale, ved Fortællinger og Lignelser. Om de efter Sigende ikke altid var af det fineste Slags, saa havde de dog Evne til mangengang at forklare hans Mening tydeligere og skaffe den en varigere Plads hos Tilhørerne, end et tørt Raisonnement vilde have gjort.

Lincoln blev efter kort Tid Alles Yndling. Alle flokkede sig om ham. Det var imidlertid ikke bare hans Gave til at være underholdende eller hans Belæsthed og Overlegenhed i Bevisførelse, som gjorde ham saa populær. Hans Elskværdighed havde vel endog en større Del deri og var vel Hovedgrunden til hans Popularitet baade i Indiana og i New Salem og senere i Springfield og hvorsomhelst han kom hen og blev længe nok til at blive kjendt. Hans Elskværdighed kom tilsyne i hans stærkt sympathetiske Sind. Han interesserede sig for Alle. Han var instinktmæssig hjælpsom og forekommende. Var der en Enke, som ikke havde Ved ophugget, var der en Forbireisende, som trængte til Hjælp med sit Kjøretøi eller som trængte til en Seng for Natten — Lincoln var rede til at give baade sit Arbeide og sin Tid og sin Nattero. Var der Sorg i Nabolaget — den ømhjertede Lincoln sørgede med — ligesom han var glad med de Glade. Jeg kan ikke gaa i det Enkelte af, hvad der fortælles om Lincolns Interesse for Hanna Armstrong og hendes Babier og Mr. Kelso og hans Fisketure og Mr. Graham og hans Bøger—men derfor var Lincoln Alle saa kjær, fordi han oprigtigt, uden Sentimentalitet, uden Ostentation, ligefrem, uaffecteret, naturligt som om det var en selvsagt Ting, gik ind i Alles Interesser. Det tungsindige eller

maaske heller sørgmodige Grundtræk i hans Charakter, og som talte ud af hans dybe, sjælfulde Øine, ledsagedes hos Lincoln som hos alle virkelige Humorister (f. Ex. Kierkegaard, Thackeray o. a.) af en lun Spøgefuldhed og et kvikt og vittigt Skjelmeri. Hans uudtømmelige Forraad af Anekdoter og hans Hang til altid at anbringe dem, som jeg netop har nævnt, blev i hans senere Aar ofte lagt ham tillast, som ikke altid passende til Omstændighederne. Der var dog den Egenhed ved dem, at der oftest var et bestemt Maal for dem, et Argument, en Moral, som tilsigtedes, og at de altid var "to the point." Obscøn og blasfemisk var hans Tale aldrig.

Ved Siden af Lincolns Dygtighed og Elskværdighed var der en Gave, som under de Kaar og Omstændigheder, som han var i, havde en stor Betydning for ham. Det var hans overordentlige Legemskræfter. Den Brug, som han gjorde af dem, stemte med hans ædle Sind. Oftest var det for at stifte Fred at han lagde sig imellem, og det trængtes stundom. At yppe Klammeri var ikke hans Sag, heller ikke at søge Leilighed til at vise, hvad Kar han var. Der var ikke langt fra New Salem et Settlement, Clary's Grove, hvor der var en hel Del Vildstyringer af Gutter og vel nogle gifte unge Mænd med, som ved sine kaade og uvorne Streger var en Skræk for Egnen, endskjønt der fortaltes til deres Undskyldning, at de mente det ikke saa ilde, og at de var bedre end sit Rygte. Nu traf det sig saa, at den Mand, for hvem Lincoln arbeidede, var en Skrydhals, og havde han ikke nogen Grund til at skryde af sig selv, saa syntes han, at han havde saa meget mere Grund til at skryde af sin Clerk. Det gjorde han da ogsaa, fortæller Miss Tarbell, ved alle Leiligheder og hvor han kunde: "Abe Lincoln kunde løfte mere, kaste længere, løbe fortere, hoppe høiere og brydes bedre, end nogen Mand i Sangamon Co." Dette blev formeget for Clary's Grove Gutterne, og de følte det som en Æressag at bevise, at det ikke var sandt, og de valgte sin bedste Kar, Jack Armstrong, til at brydes med Abe og lægge ham i Marken. Jack Armstrong havde et stort Ord som Bryder, var vel bygget og stærk som en Oxe. Lincoln, hvis Godmodighed var ligesaa stor

som hans Styrke, ligte ikke den Slags Moro, men Sagen var af hans Principal drevet saa langt, at han tilsidst fandt sig nødt til at give efter. Væddekampen blev holdt nærved Grocery-Storet for en hel Skare fra New Salem og Clary's Grove. Neppe havde de begyndt Taget, før det viste sig, at Clary's Grove Kjæmpen her havde mødt sin Lige, om ikke sin Mester, og begge Mænd beholdt sit Fodfæste. Da Armstrong saa, at han ingen Vei kunde komme, forsøgte han et ikke tilladt Kneb. Men aldrig saa snart mærkede Lincoln, at hans Modstander vilde fuske, før han oprørt af Harme greb ham i Nakken, holdt ham ud i rak Arm og rystede ham som et Barn. Armstrongs Venner løb til, og det saa for et Øieblik ud, som om Lincoln skulde blive overvældet bare af Mængden af Angribere. Men han stod der saa tapper, at Fiendskabet i næste Øieblik gik over til Beundring, og den hele Affaire endte med almindelig handshaking. Jack Armstrong var fra den Dag af Lincolns varmeste Ven og Beundrer.

Et Charaktertræk, som foruden de nævnte bragte Folk til at beundre Lincoln, var hans samvittighedsfulde Ærlighed. At have regnet feil og derved have faaet 6 Cents formeget af en Kunde, vilde vel de fleste have biet med at rette paa, til næste Leilighed tilbød sig, men Lincoln kunde ikke bære paa saadant. Han gik tre Mil om Aftenen for at blive kvit den uretfærdige Mammon. En anden Gang, da han selv eiede "Storet", fandt han en Morgen, ved at se det Lod, som laa i Vægtskaalen fra Aftenen iforveien, at han da havde veiet 1/4 Pund The forlidet til en Kunde. Han veiede et Kvart Pund The, lukkede "Storet" og skyndte sig bort til dem, som havde kjøbt, med den Smule The, som manglede i Vægten. Intet Under, at man kaldte ham "Honest Abe."

At det Arbeide og de Forandringer, som fulgte med Flytningen til Illinois og de paafølgende Reiser, medførte en Afbrydelse i Lincolns Læsning, er en Selvfølge, men Læselysten var den samme. Han læste de Bøger, han kunde faa laant, og Aviser tillige. Der var ikke mange Aviser i de Dage, men de, som han kunde faa fat paa, læste han, ligesom han havde gjort dette allerede i Indiana. Gjennem Bladene

havde han faaet en Ide om, hvad der foregik i Staten, og interesserede sig varmt for, hvad der tildrog sig i det offentlige Liv. Han havde mødt Mænd, der som Legislaturmedlemmer havde taget Del i Statens Lovgivning og Ordninger, og havde hørt dem holde Taler om disse Ting. Han forundrede sig over, at de ikke gjorde det bedre. Han syntes ikke, at de gjorde det saa godt, at ikke han kanske kunde gjøre det ligesaa godt. Men — han havde jo ikke lært Noget. Der var nu f. Ex. Grammatik. Denne regnedes jo for en af Begyndelsesgrundene, og han havde ikke engang nogen klar Forestilling om, hvad det var. Han havde aldrig lært Grammatik og aldrig seet nogen Bog derom. Han henvendte sig til Skolelæreren borte i Loghuset udenfor New Salem, Menton Graham, og spurgte ham tilraads, og hvor han skulde vende sig hen for at faa laane en. Der var ikke mere end en i Egnen, mente Læreren. Der var en Kirkhams Grammatik hos den og den Mand, sex Mil borte. Did gik da Lincoln i samme Stund, fik Bogen, læste og læste og lærte den, gik til Skolelæreren for at faa en eller anden Knude løst, og nogle Uger efter havde han lært, hvad Grammatiken kunde lære ham.

Han var nu 23 Aar gammel, og der skulde vælges Repræsentanter til Legislaturen. Han syntes nok, at han ikke havde lært, hvad han burde. Men mange Andre, som havde været der, havde heller ikke lært meget. Alle, som kjendte ham, sagde, at de vilde hjælpe ham, og saa meldte han sig da — efter Tidens Skik gjennem et Cirkulære — som Candidat for Legislaturen. I dette Cirkulære gjennemgaar han de Sager, som han troede vilde være af størst Interesse for det County, som han vilde repræsentere, bl. a. et bedre Skolevæsen, Nødvendigheden af at alle "blev sat istand til selv at læse Bibelen og andre Bøger, baade af religiøs og moralsk Natur", og slutter med følgende charakteristiske Sætninger:

"Men, mine Medborgere, jeg skal slutte. Naar jeg tænker paa den store Grad af Beskedenhed, som altid burde følge Ungdom, er det rimeligt, at jeg allerede har været mere selvtillidsfuld, end det sømmer sig for mig. Imidlertid, om de Sager, som jeg har behandlet, har jeg talt saa, som jeg har tænkt.

Jeg tager maaske feil med Hensyn til en eller anden eller alle af dem. Men da jeg holder det for en sund Grundsætning, at det er bedre bare sommetider at have Ret end alletider at have Uret, saa er jeg rede til at opgive mine Meninger, saasnart jeg opdager, at de er urigtige. Enhver Mand siges at have sin særegne Ambition. Enten nu dette er sandt eller ikke, saa kan jeg for En sige, at jeg ikke har nogen Ambition saa stor som den, at blive isandhed agtet af mine Medmennesker ved at gjøre mig selv værdig til deres Agtelse. Hvorvidt det skal lykkes mig at tilfredsstille denne Ambition, vil herefter vise sig. Jeg er ung og ubekjendt for mange af Eder. Jeg blev født og har altid levet i de ringeste Livskaar. Jeg har ingen rige eller anseede Slægtninger eller Venner til at anbefale mig. Min Sag er henvist udelukkende til Countiets uafhængige Vælgere, og blir jeg valgt, vil de have vist mig en Gunst, som jeg uafladelig vil arbeide paa at gjøre fyldest for. Men om det gode Folk i sin Visdom skal finde det for godt at holde mig i Baggrunden, saa har jeg været altfor vel vant til Skuffelse, til at tage mig meget nær af det."

Neppe var dette Cirkulære udsendt, før Alt saa ud til at skulle forandres for Lincoln. Black Hawk Krigen brød ud. De fleste unge Mennesker i Nabolaget gik ud som Frivillige og Lincoln med, og da der skulde vælges en Kaptein for det Kompani, som dannedes i Sangamon County, valgte Soldaterne Lincoln. Han siger, at aldrig har nogen Udmærkelse glædet ham saa som den. Krigen varede kun fra April til ud i Juli, og Lincoln blev afmønstret i Whitewater, Wis., hvorfra han reiste hjem. Nogen Anledning til at udmærke sig som Kriger havde han ikke, men de Erfaringer, han havde gjort om Soldaters Kaar, har vel havt sin Betydning for ham i Slutningen af hans Liv.

Et lidet Exempel paa hans Evne til at hjælpe sig ud af Vanskeligheder fortælles der fra hans Udmarsch, da han netop var bleven Kaptein, men kun havde liden eller ingen Kundskab i militær Terminilogi eller Commando-Ord. Under Marschen, og da hans Kompani etsteds marscherede 10–12 Mand i Bredden, over en "Field", saa Lincoln foran sig en Grind,

som han maatte marschere igjennem. Men hvorledes skulde han faa Folkene igjennem Grinden, hvor kun 3–4 Mand kunde gaa ved Siden af hverandre! Noget for et saadant Tilfælde passende Commando-Ord kjendte han ikke. "Holdt!" commanderede han. "Dette Kompani er nu opløst i 3 Minuter, og ordner sig igjen paa den anden Side af Grinden!"

Da han kom tilbage fra Krigen, var der bare nogle Uger igjen til Valget til Legislaturen i August. Han var en Whig, men Countiet var stærk demokratisk. Han passede paa at holde Taler, hvor han kunde, men skjønt han fik flere hundrede Stemmer blandt dem, som kjendte ham, uagtet de hørte til det andet Parti, saa blev han dog ikke valgt.

Hvad skulde han nu tage sig for? Han havde Trang til at omgaaes med Bøger og med Mænd. Efter adskillig Ventilation gik han i Kompani med en Mand for at kjøbe et "Store" — skjønt han ingen Penge havde at sætte i det. Da der var for mange "Stores" i den lille By, kjøbte det nye Kompani ud de andre, og vilde maaske have kunnet leve og betale sin Gjæld, om det nye Firma havde været bedre sammensat. Men Lincoln havde intet Handelstalent, og hans Kompagnon var en Slusk, som heller drak end arbeidede. Lincoln anvendte fremdeles al den Tid, han kunde, til Læsning, og gjorde i denne Tid Bekjendtskab med en Mand, gjennem hvem han blev kjendt med Shakespeares og Robert Burns's Skrifter. Sin Kjærlighed til Shakespeare beholdt Lincoln sit hele Liv igjennem, og der er slaaende Vidnesbyrd om, hvor fortrolig han var med hans Værker. Senere hørte ogsaa de andre store engelske Digtere til hans jevnlige Læsning.

Det var dog ikke Digterne, som beskjæftigede ham mest i denne Tid. Allerede som halvvoxen Gut havde han i Indiana med største Interesse fordybet sig i en Bog, som han havde laant: Staten Indianas Love. Det Exemplar, som han dengang læste, er nu opbevaret blandt andre Mindesmærker om Lincoln. Det indeholder, foruden de nævnte Love, Uafhængigheds-Erklæringen, De Forenede Staters Constitution, Indianas Constitution m. m. Som sædvanligt havde han læst og

grundet, til han forstod og havde tilegnet sig det læste — men dermed var hans Læsning i den Retning forbi, indtil han nu uformodentlig kom helt anderledes ind i det juridiske Studium, som i Guds Haand blev et Mellemled til den Stilling, til hvilken Han havde bestemt ham. Lincoln fortæller selv, hvorledes det gik til: "En Dag kjørte en Mand, som flyttede vester, op foran mit 'Store' med en Vogn, hvori han havde sin Familie og sit Gods. Han spurgte mig, om jeg vilde kjøbe en gammel Tønde, som han ikke havde Plads til i sin Vogn, og som han sagde ikke indeholdt noget af synderlig Værdi. Jeg havde ingen Brug for den, men for at tjene ham kjøbte jeg den og betalte ham, tror jeg, en halv Dollar for den. Uden at undersøge den nøiere satte jeg den bort i 'Storet' og glemte hele Sagen. Nogen Tid efter kom jeg under en Oprydning i 'Storet' til denne Tønde og tømte den paa Gulvet for at se, hvad der var i den. Jeg fandt da en hel Del unyttigt Skrab, men under dette, paa Bunden af Tønden, en fuldstændig Udgave af Blackstone's Commentarer. Jeg begyndte at læse dette berømte Værk. Jeg havde jo overflødig Tid, thi i de lange Sommerdage, mens Farmerne havde det travlt med sit Markarbeide, var mine Kunder faa og sjeldne. Jo mere jeg læste" — dette sagde han med usædvanlig Eftertryk — "desmere anspændt og interesseret blev jeg. Aldrig i mit hele Liv var mit Sind saa helt og holdent optaget. Jeg læste, indtil jeg slugte dem."

Imidlertid gik det kleint med "Storet", og stort hjalp det ikke, at Lincoln i 1833 (24 Aar gammel) fik Ansættelse som Postmester, thi meget kastede heller ikke dette af sig. Posten skulde komme to Gange om Ugen, men stundom kunde der gaa 14 Dage hen mellem hver Gang, den kom, og meget var der selvfølgelig ikke i den, naar den kom; dertil var Portoen for dyr.*) Lincoln pleiede at bære Brevene i sin Hattepul, naar han gik rundt og uddelte dem, hvis de ikke blev afhentede i "Storet". Den Virkning havde Stillingen, at han blev

*) 10 Cents for et Brev, som bragtes 30–80 Mil, 12½ Cents for 80–150 Mil, 18½ Cents for 150–400 Mil og 25 Cents for hvad der gik længere. Jeg betalte endnu i 1853 54 Cents for et enkelt Brev fra Norge.

end mere kjendt med Folk, og saa havde han Anledning til at læse de Aviser, som kom.

Dog, Indtægterne var saa smaa, at han i denne Tid saa sig nødt til at tage imod enhver Anledning til lidt extra Fortjeneste ved saadant Arbeide, som kunde byde sig — ved at hjælpe til i Møllen, splitte Rails, eller hvad han kunde faa at gjøre. Ud paa Høsten aabnede der sig imidlertid en Adgang for ham til et mere lønnende Arbeide. Landet var nysetlet. Der var lidet til Veie, og de nye Setlere vilde naturligvis have sit Land paalideligt opmaalt. Der var derfor stor Trang til Landmaaler-Arbeide, meget mere, end den ansatte County Surveyor kunde overkomme. Denne trængte derfor til Deputies, men i den nysetlede Egn var det ikke let at finde Mænd skikkede dertil. Han havde hørt Tale om Lincoln som en ærlig, intelligent og paalidelig ung Mand og sendte Bud til ham om, at han gjerne vilde have ham til Deputy. Lincoln svarede, at han mere end gjerne vilde modtage Posten, men at han aldeles ikke forstod sig paa Landmaaling, — han maatte da lære det først. Ja — Surveyoren var villig til at give ham Tid og bie til Lincoln var færdig. Dermed var den Sag ordnet, og med sin sædvanlige Beslutsomhed og Aandsanspendthed gav Lincoln sig ifærd med denne ganske nye og fremmede Opgave, fik fat i de nødvendigste Bøger, fik lidt Hjælp af sin Ven, Skolelæreren, arbeidede bogstavelig Nat og Dag, saa hans Venner var høilig bekymrede over, at han saa saa ussel og mager ud, og i sex Uger havde han mestret sin Opgave saaledes, at han kunde melde sig hos County Surveyoren til dennes store Overraskelse færdig til at overtage Arbeidet, og det viste sig siden, at Lincolns Arbeide havde den usædvanlige Egenhed at være fuldkommen correct, hvad der ikke kunde siges om den Regjerings-Opmaaling, som tidligere var udført. Lincolns Løn var 3 Dollars Dagen, meget mere, end han nogensinde før havde fortjent.

Dog, hans Pengeaffairer kom paa denne Tid, uagtet han havde større Løn for sit Arbeide, mere og mere i en mislig Forfatning. Hans Tid var optaget med andre Ting end Handelen. Hans Compagnon skulde skjøtte denne, men gjorde det

ikke, og de var begge glade ved at sælge det Hele for omtrent saa meget, som de skyldte, skjønt Betalingen, som de fik, kom i Form af promissory notes. Glæden varede ikke længe, — thi da Kjøberne saa, hvor smaa Udsigterne var for dem, saa gik de fra altsammen og forsvandt. Kort efter døde Lincolns forhenværende Compagnon, og der sad han selv igjen med Gjelden (omtr. 1100 Dollars), hvoraf han for Øieblikket ikke engang kunde betale Renterne. Han gik til sine Creditorer og sagde, at hvis de vilde bie, saa skulde han betale dem Capital og Renter og ikke selv bruge mere, end hvad han trængte til Livsophold. De gik ind paa dette og fik i sin Tid alt sit Tilgodehavende. Lang Tid tog det, og der fortælles, at Lincoln senere har sagt, at denne Gjæld var den største Hindring, han havde mødt i sit Liv.

I 1832 var den 23-aarige Lincoln ikke bleven valgt til Legislaturen. I 1834, 25 Aar gammel, blev han valgt, og da han kom tilbage fra Legislaturen, tyede han med Glæde tilbage til sin fordringsløse Stilling i New Salem. Der fandtes nemlig det, som nu var bleven ham kjærest paa Jorden, en ung elskværdig Pige, Ann Rutledge, med hvem han blev forlovet, og som han haabede at ægte, naar han om et Aars Tid havde fuldendt sine Lovstudier, som han paa egen Haand havde begyndt. Lincolns Glæde over dette Forhold varede ikke længe. Ud paa Sommeren blev hun syg, og i August 1835 døde hun. Dette var et overordentligt haardt Slag for en saa dyb Natur som Lincolns, og der er dem, som mener, at han aldrig forvandt denne Sorg, om han end ikke i Længden lod den standse ham i Livets Sysler.

I 1836 valgtes han paany til Legislaturen, og i 1837 flyttede han til Springfield for at være Lawyer. Han havde faaet laane en Hest for at komme derhen, Alt, hvad han eiede, havde han i sine Sadelposer, og han havde ikke Penge til at kjøbe sig en Seng til at ligge i. Men han arbeidede sig i kort Tid frem til en tarvelig Levevei. Venner fandt han, hvor han blev kjendt, og han blev snart ligesaa afholdt i Springfield, som han havde været i New Salem.

Hvad var det, som gjorde, at Folk følte sig saa draget

hen til denne Mand? Lang, mager og ulænkelig, keitet i Manerer, ilde klædt og aabenbart ligegyldig for det ydre Væsen — ikke ved at lade haant om det, men ved i Stilhed at være den, han var, — gik det ham her som fra hans tidlige Ungdom af, at han gjorde et stærkt Indtryk paa dem, som kom i nærmere Berørelse med ham. Hans Dygtighed alene vilde ikke have gjort ham saa afholdt, men hans Ægthed, hans absolute Hæderlighed, hans instinktmæssige Gentlemans-Væsen, frit for al Fordringsfuldhed og Hensynsløshed. Fri for al Stræben efter at gjøre sig gjældende, gjorde han sig uvilkaarlig gjældende ved den beskedne Overlegenhed, som laa i hans store Dygtighed og Klarhed, paa samme Tid som han altid samlede Folk om sig ved den samme sympathetiske Deltagelse for Andre og ved den Evne, han havde, til ved sine altid nye, kvikke og morsomme Historier at gjøre Samtalen underholdende. Han var velseet overalt. Skjønt lidet hjemme i Selskabslivets Former og Conventionaliteter, var han dog meget søgt og afholdt ogsaa i de saakaldte "høiere Kredse". Var det et Savn maaske, at han ikke fra Barndommen af havde kjendt de tækkeligere, ydre Former i Selskabslivet, saa var det en ulige større Fordel, at han var fri for alt det paatagne Væsen, al den Usandhed, som gjerne ledsager dette. Istedetfor det Kunstprodukt, som det moderne, reflecterte og blaserte Væsen medfører, hvor der spørges mere om at synes end at være, var der hos ham en ligefrem, ærlig, naturlig Existents. Han var lige langt fra Tølperagtighed som fra Petitmaitre-Væsen. Ikke havde han det broutende Væsen, som sætter Hælen haardt i Gulvet og bander paa, at det er ikke værd at bryde sig om "alle disse Former". Hos Lincoln var der først og fremst, trods al hans skarpe Kløgt og Menneskekundskab, den absolute spontane Ægthed, og hans naturlige Værdighed og Selvagtelse stod ham bi overalt.

"Vi ligte Lincoln, skjønt han ikke var en munter Selskabsmand", skriver en Dame, som kjendte ham godt i hans første Tid i Springfield. "Jeg tror, at det eneste, vi Piger havde imod ham, var hans Tiltrækningskraft, som gjorde, at alle Mænd samlede sig om ham."

Der var snart ingen Mand i Byen, som var mere kjendt, bedre ligt og mere søgt, end han. Han færdedes meget paa Gaderne. Han kjendte Alle, thi han interesserede sig for Alle. Han kunde sidde paa en Bordstabel og spikke paa en Træpind og snakke med en Arbeider, eller han kunde være til Hjælp, naar det gjaldt at arrangere en Banquet eller holde en Tale der. Overalt var han den samme, og fandt han Nogen, som trængte Hjælp eller Opmuntring, saa var det en selvsagt Ting, at han var rede dertil.

Naar Lincoln allerede tidligt havde vænnet sig til at sammenligne sig med Andre, iagttage hvad de kunde præstere, og ofte fundet, at han kunde gjøre det ligesaa godt eller bedre, saa var han dog fri for at ophøie sig selv og mene, at der ikke var mange Andre, som havde store Fortrin for ham, og at han ikke havde meget at lære af dem. Han havde en levende Følelse af, hvormeget de havde forud for ham, som havde gjennemgaaet gode Skoler og havde College-Uddannelse. Ganske rørende, synes det mig, er det at høre, hvorledes han som ung Lawyer i Springfield en Aften forlod de Venner, han sad sammen med, og da han en Time eller to senere kom igjen, og de spurgte ham, hvor han havde været, fortalte, at han havde været oppe ved en Fremvisning, som gaves i Byens Academy for Skoleungdommen: Laterna magica, Electricermaskine o. desl. De Andre undrede sig over, at en Mand som han gik efter saadant — det havde de havt nok af i sine Skoledage. "Ja det er netop det", sagde Lincoln, "jeg har ikke havt den Fordel at kunne gaa i Skole, og har ikke seet noget saadant før. Derfor maa jeg gjøre det nu."

Men medens han erkjendte Andres Fortrin, saa var det ikke med Misundelse eller Mistanke om at blive overseet eller tilsidesat af dem. Da han 33 Aar gammel meldte sig som Candidat for Congressen, skrev han til en Ven: "Veien til Fremgang for en ung Mand er at gjøre sig selv saa dygtig, som han kan, og aldrig have en Mistanke om, at Nogen søger at hindre ham. Lad mig forsikre dig om, at Mistanke og Misundelse aldrig har hjulpet nogen Mand ind i nogen Stilling. Der kan undertiden være uædle Forsøg paa at holde en ung

Mand nede, og det vil lykkes ogsaa, dersom han lader sit Sind drives bort fra dets rette Vei til at gruble over den formentlige eller forsøgte Uret. Se efter, om ikke denne Følelse har skadet enhver Person, som du har seet give efter for den."

Lincoln var ogsaa efter alle Vidnesbyrd fri for Misundelse og Mistanke. Han var fri for Forfængelighed og følte ikke Trang til at ansees for Noget, som han ikke var, eller til at faa Ros, som han ikke fortjente. Men der var dog hos ham en stærk Drift til at udmærke sig og om muligt gjøre alle Ting bedre end Andre. Det synes at have været mindre for Bifaldets eller Rosens Skyld, end for Sagens egen Skyld, skjønt Bifaldet, efter hans egne Ord derom, ogsaa var ham kjærkomment. Han var ikke opblæst. Da han blev bedt om at give et Omrids af sit Levnetsløb til Hjælp for dem, som vilde arbeide for at faa ham nomineret til Præsident, gjorde han det vistnok, men gjorde det nødigt, og da han sendte, hvad han havde skrevet, tilføiede han: "Der er ikke stort i det, og det kommer vel deraf, at der er ikke stort i mig. Lad nu det, som I siger, være beskedent, og gaa ikke ud over de Materialier, I har faaet!"

At gjøre sig selv saa dygtig, som muligt, det var det Maal, som han sigtede til. Derfor læste han om Aftenen, naar Andre havde lagt sig, og stod dog op, mens de Andre endnu sov. Den forunderlige Klarhed, som aabenbarede sig i hans Taler og i hvad han skrev, var Frugten af dette aandelige Arbeide. Hans ærlige og samvittighedsfulde Sind lod ham ikke være tilfreds med en overfladisk Kundskab eller Oversigt. Han forlod ikke en Sag, som beskjæftigede ham, før han havde mestret den og forstaaet baade "hvorfor" og "hvorledes". Han var derfor ikke ihast færdig med sin Mening, men naar den var opgjort, saa vedkjendte han sig den og dens Følger og kunde med Klarhed fremstille den for Andre med en forbausende logisk Styrke. Paastaaelig var han ikke, men han veg kun for Argumenter. Vidnesbyrd om den Magt, der laa i hans simple, ligefremme Sprog, om hans Tales overbevisende Redelighed og underfulde Virkning er der nok af fra senere Tider af hans Liv. Han vilde nødigt saare Andre ved sin Tale, uden hvor han

fandt Forstillelse, Hykleri eller Fordringsfuldhed, som han fandt burde tugtes. Da var det ikke godt at være hans Modpart.

Som et Exempel fra hans Ungdomstid paa hans ubøielige Trofskab mod sin Overbevisning (fra hans senere Tid er der mangfoldige) vil jeg anføre følgende: Under en af hans Terminer i Legislaturen, da han var 27–28 Aar gammel, blev der forhandlet om Hovedstadens Flytning fra Vandalia til Springfield. Lincoln var varmt interesseret i Sagen og arbeidede af al Kraft for Flytningen. Der blev da foreslaaet at faa en Forening istand mellem dem, som vilde have Hovedstaden flyttet, og en Del Medlemmer, som var interesseret i en anden Sag, som de vilde have igjennem, men som Lincoln troede ikke burde fremmes. De, som saa, at de paa denne Maade kunde faa Hovedstadens Flytning gjennemført, var villige til dette Compromis, men Lincoln var ubøielig. Møde efter Møde blev holdt, men forgjæves, og Lincoln sluttede oprørt sin sidste Tale i Sagen med de Ord: "I kan brænde mit Legeme til Aske og strø den for Vindene, og drage min Sjæl ned i Mørke og Fortvivlelse, men aldrig skal I faa mig til at støtte en Sag, som jeg tror er uret, om jeg derved kan fremme en Sag, som jeg tror er ret."

Hans politiske Løbebane efterat han kom til Springfield skal jeg ikke her indlade mig nærmere paa. Jeg skal kun nævne, at han i 1838 og i 1840 gjenvalgtes til Legislaturen. I 1841, da han var 32 Aar gammel, var der Tale om at opstille ham som Candidat for Guvernør-Embedet i Illinois, et Forslag, som han ikke vilde høre paa. I 1847 valgtes han til Congressen og vakte stor Opmærksomhed baade i Washington og i New England ved sine politiske Taler om Dagens Spørgsmaal, og senere, da det republikanske Parti var stiftet, ved sine berømte Taler i dettes Interesse. Jeg vil her blot nævne den Tale, som han holdt i 1856 i Bloomington for den første republikanske Statsconvention i Illinois, og som kaldtes "Lincoln's last speech" fordi alle Avisreporterne blev saa grebne af Talen, at de glemte at skrive, og som først blev funden i 1896 nedskreven af en ung koldblodig Advokat, en

af Lincolns Venner, som havde været tilstede. (Se McClures Magazine 1896, Septbr.)

Han afvæbnede dengang, ligesom senere i Livet, dem som havde overseet ham eller ment, at han ikke var sin Stilling voxen. Og det gjorde han uden nogensomhelst Bestræbelse for at hævde sig eller lade dem føle, hvem de havde med at gjøre. Da der (jeg tror i 1859) i Illinois først blev Tale om ham som en mulig Candidat for Præsidentstolen, afviste han denne Tanke og henviste til Mænd som Seward, Chase o. fl., som havde været Redskaber til at stifte det republikanske Parti og havde lidt og stridt for det, og sagde, at det vilde være en Uretfærdighed at søge at gaa dem iveien. "Jeg maa i al Oprigtighed sige, at jeg anser ikke mig selv skikket til Præsident", skrev han i April 1859 til en Redaktør, som havde nævnt ham som Emne for Valget i 1860.

Hvor skikket han var, kom siden til at vise sig, og da Embedet var lagt paa hans Skuldre, sagde hans Embedsed og hans Samvittighed ham, at det var ham, som nu skulde være Præsident, og ingen anden. Der var især i Begyndelsen adskillige Spekulationer om, hvem der vel vilde komme til at blive den ledende Aand i det nye Cabinet, men det varede ikke længe, førend dette viste sig, og ved Lincolns mesterlige Takt viste det sig, uden at nogen Strid derom var gaaet iforveien.

Hvilken overordentlig overlegen Mand Lincoln var midt under sin ligefremme fordringsløse Beskedenhed, og hvilken afgjørende Myndighed han i Embeds Medfør kunde udøve, hvor han fandt det nødvendigt, er der fra hans Præsidenttid mange Exempler paa. Det mest slaaende Exempel, jeg kjender, er de Ord, som han i 1864 under et Cabinetsmøde, paa en Tid, da der havde været forskjellige Rivninger imellem Cabinettets Medlemmer, henvendte til dem alle: "Jeg maa selv være Dommer over, hvorlænge nogen af Eder bliver at beholdes i sin Stilling, og naar han maa fjernes fra den. Det vilde smerte mig saart at opdage, at nogen af Eder forsøgte at bevirke en Andens Fjernelse eller paa nogen Maade at vække Fordom mod ham blandt Folket. Et saadant Forsøg vilde være en Uret mod mig, og, langt værre, en Uret mod Landet.

Mit Ønske er, at hverken nogen Bemærkning bliver gjort eller noget Spørgsmaal bliver reist af nogen af Eder om denne Gjenstand, enten her eller andensteds, enten nu eller herefter."

Lincolns Privatsecretairer, Nicolai og Hay, som efter et Manuscript af Lincoln beretter dette i sin Bog om ham, tilføier: "Vi er tilbøielige til at mene, at dette er en af de mærkeligste Taler, nogensinde holdt af en Præsident. Det myndige i Tonen er umiskjendeligt. Washington var aldrig mere værdig. Jackson var aldrig mere afgjørende."

Og blandt de Cabinetsmedlemmer, til hvem disse Ord blev henvendt, sad Mænd som Seward, Chase og Stanton!

Men, vil der spørges, hvad kan du fortælle os om det, som ogsaa for Abraham Lincoln burde være Hovedsagen: hans Forhold til Gud, til Guds Ord og til Frelseren?

De, som omgikkes Lincoln, har sagt os, at han var tilbageholden og taus med Hensyn til sit aandelige Liv og sin Troestilstand. Han havde ikke, som vi, lært nogen Katechismus, og nogen Troesbekjendelse af ham har vi ikke fra hans tidligere Liv.

Der findes i nogle af de Biografier, som er skrevne om ham, Paastande, dels om, at han var rent vantro, dels om, at han ikke var kommen længere end til en almindelig Erkjendelse af, at der er en Gud og et Forsyn. Disse Paastande er, efter paalidelige Vidnesbyrd af dem, som kjendte ham bedst, ikke rigtige.

Vistnok havde han i sit tidligere Liv ikke havt Anledning til fortrolig Omgang med Personer, som kunde veilede ham til Indsigt i de afgjørende christelige Sandheder. Hans Læsning i den senere Tid af hans Ungdomstid (blandt meget Andet Gibbon, Voltaire, Rousseau, Thomas Paine o. s. v.) havde ogsaa været skikket til at føre ham bort fra disse Sandheder, og sine Tvivl har han vel og ved Leilighed udtalt. Men dels er der Vidnesbyrd i Overflod om hans levende Overbevisning om, at den personlige Guds Haand er med i Alt, hvad der sker i Verden, og med det enkelte Menneske, dels er der uimodsigelige Vidnesbyrd fra hans senere Liv om hans Christentro.

Der er bevaret os Ord af ham, baade privat udtalte og offentlige, som giver os et Blik ind i hans Gudsforhold, og hvad jeg har seet, skal jeg her meddele.

At han var kjendt i sin Bibel, og at han flittigt brugte den og ofte citerede den, er vel bekjendt. Han talte engang i sine yngre Dage ved en Vens Begravelse og sagde: "Jeg har læst i en Bog, hvis Forfatter ikke kan feile: 'Ve Eder, naar alle Mennesker taler vel om Eder!'"

Hver Uge pleiede han at besøge den presbyterianske Kirke i Springfield. Han benyttede ogsaa ellers allerede i sin tidligere Ungdom den Anledning, som gaves, til at høre en Prædiken. Engang traf han til at høre en Dr. Akers, en kraftig og original Taler, som i sin Prædiken forudsagde Nedbrydelsen af alt Kastevæsen, Enden paa alt Tyranni, og Tilintetgjørelsen af Slaveriet. Paa Hjemturen havde Lincoln og hans Venner en lang Discussion om Prækenen. "Det var den lærerigeste Præken og den mest indtrængende Prædikant, jeg nogensinde har hørt", sagde Lincoln. "Det er forunderligt, at Gud har givet Mennesker saadan Magt. Jeg tror fuldt og fast hans Udlæggelse af Profetien, saavidt jeg forstaar det, og specielt det om Nedbrydelsen af borgerlige og religiøse Tyrannier, og — besynderligt, som det kan synes — da han beskrev disse Forandringer og Revolutioner, havde jeg et dybt Indtryk af, at jeg paa en eller anden Maade selv skulde blive forunderligt blandet op i dem." Dette var i 1837 og fortælles af Dr. Rutledge af Jacksonville, Ill.

Lincoln havde en stærk Overbevisning om, at Guds Haand styrede baade Staternes og de enkelte Menneskers Skjæbne. I en Correspondance, som han førte med sin fortrolige Ven, Joshua Speed, som var flyttet fra Springfield til Kentucky, skriver han: "Jeg tror, at Gud har brugt mig som Redskab til at bringe dig og din Fanny sammen, og jeg har ingen Tvivl om, at han har forudbesluttet denne Forbindelse."

Sine Forældre glemte eller forsømte Lincoln aldrig. Han havde altid været en trofast og kjærlig Søn. Kort efter at han var flyttet til Springfield, blev hans Fader farlig syg.

Han skrev da til sin Stedbroder: "Jeg haaber inderlig, at Fader maa blive frisk igjen, men, hvordan det end gaar, bed ham at paakalde og sætte sin Lid til vor store og gode og barmhjertige Skaber, som ikke vil forlade ham i nogen Nød. Han agter paa, naar en Spurv falder, og tæller Haarene paa vore Hoveder, og Han vil ikke forglemme den døende Mand, som sætter sin Lid til Ham."

Jeg tror, at Lincoln selv har stræbt at gjøre, hvad han formanede Andre til.

Dog, i alt dette finder vi endnu ingen bestemt christelig Bekjendelse. Det var først i de senere Aar i Springfield, at han gjennem Sorg over et Barns Død blev drevet til at søge den Trøst og Støtte i Christentroen, som han ikke kunde finde andensteds. Efter Vidnesbyrd af den Præst, som i denne Tid kom ham til Hjælp, bekjendte Lincoln dengang, efter alvorlig Prøvelse, sin Overbevisning om Skriftens guddommelige Autoritet og Inspiration, fordi han fandt Vidnesbyrdene for disse uimodsigelige. Præsten i den Kirke, som Lincoln søgte til i Washington, vidner det samme og nævner Lincolns egen Bekjendelse om sin Kjærlighed til Frelseren.

Noah Brooks (af "New York Tribune") som fra 1865 skulde været Præsidentens Privatsecretair, om Lincoln havde levet, og som omgikkes ham meget fortroligt og kjendte bedre, end næsten nogen Anden, til Lincolns indre Liv og religiøse Syn, har vidnet om, hvorledes Lincoln har talt med ham om sit Haab om en salig Evighed ved Jesus Christus. "I mange Samtaler med ham", siger han, "har jeg faaet en fast Overbevisning om, at Mr. Lincoln af Hjertet var en christen Mand og troede paa Frelseren."

Jeg indser heller ikke, hvorledes Lincoln ellers vilde have været istand til at bære den Byrde, som blev lagt paa hans Skuldre. Naar vi betænker Tilstanden i de Forenede Stater i de 3–4 Maaneder efter at han i November 1860 var valgt til Præsident, da synes jeg, at en Mand, som her skulde tage Styret, ikke vel kunde være i mere fortvivlede Kaar. Fire Stater havde forladt Unionen. Tre andre var just ifærd med at gjøre det. Vaaben og Ammunition førtes Dag efter Dag

fra Nordens Arsenaler til Sydstaterne. Grændsestaterne var udsatte for den voldsomste Paavirkning. Washington var fuld af Secessionister. Buchanan gjorde ingen Ting. Nordstaterne var fortumlede og hjælpeløse. Saa mange Hoveder saa mange Sind var der. Lad Sydstaterne gaa i Fred! hed det fra den ene Side. Vi maa gjøre et Compromis, hed det fra den anden Side. Intet Compromis men Krig, hed det fra en tredje Side. Raad mod Raad var der paa alle Sider. Trudselsbreve med Ukvemsord og med Billeder af Galger og Dolke regnede ned over Lincoln. Der sad han i Springfield, langt fra Hovedstaden, hvor han om en kort Tid skulde reise hen for at tage Styret. Hvorledes skulde han gribe Sagen an? Kunde Krig undgaaes? Kunde den undgaaes anderledes, end ved at tilintetgjøre Unionen, nedbryde Constitutionen og Fædrenes Værk, opløse de Forenede Stater og have en fiendtlig Magt og Regjering med Slaveri til sin Grundvold oprettet lige ved Siden? Og i denne fortvivlede Røre skulde nu han gribe Roret og bringe Orden tilveie! Der sad han i Springfield og ventede, og for hver Dag blev Forvirringen i Landet større.

I denne Tid fik Lincoln et Besøg af sin Ven Judge Gillespie, som vilde tale med ham om Tilstanden i Landet. Han fandt Lincoln yderlig nedslaaet. "Jeg ser, hvad der paahviler mig at afgjøre", sagde han til Gillespie. "Jeg har paa mine Knæ læst Beretningen om Gethsemane, hvor Guds Søn forgjæves bad, at Lidelsens Kalk maatte tages fra Ham. Jeg er i Gethsemane Have nu, og min Lidelses Kalk er fuld og flyder over." "Jeg mindede ham", siger Gillespie, "om at Christi Bøn derfor ikke blev opfyldt, for at Hans Korsfæstelse kunde gjenløse Verden fra Hedenskab til Christendom, og at det Offer, som nu forlangtes af ham, kunde blive til stor Velsignelse. Lidet tænkte jeg dengang, hvor profetiske mine Ord skulde blive, og hvor stort et Offer han maatte give. Jeg tror dog, at jeg fik sende nogle Solstraaler ind i dette bedrøvede Hjerte, før jeg forlod ham."

I Februar 1861 skulde Lincoln reise til Washington,

Alt var færdigt til Afreisen fra Springfield. Lincoln var kommen ombord i Trainet, og den store Menneskemasse, som havde hilset ham Farvel, ventede at høre et Ord af ham til Afsked. Med et Hav af opadvendte Ansigter nedenfor sig stod Lincoln paa den agtere Platform af Jernbanevognen. For nogle Øieblikke saaes det, at han var gjennemrystet af Bevægelse. Saa samlede han sig, tog sin Hat af, vinkede med Haanden for at faa Stilhed og sagde saa:

"Mine Venner! Ingen, som ikke er i min Stilling, kan sætte sig ind i det tunge Sind, den Sørgmodighed, jeg føler ved denne Afsked. Her har jeg levet et kvart Aarhundrede, og her er jeg fra en ung Mand bleven en gammel Mand. Her er mine Børn fødte og et af dem begravet. Nu drager jeg bort uden at vide, naar eller om nogensinde jeg faar vende tilbage. Med en Opgave for mig, større end den, som hvilede paa Washingtons Skuldre. Uden den Guds Bistand, som altid fulgte ham, kan det ikke lykkes for mig. M e d den Bistand, kan jeg ikke komme tilkort. I Tillid til Ham, som kan f ø l g e mig og dog b l i v e hos Eder og være allesteds til vort Bedste, vil Alt endnu gaa godt. Til Hans Omsorg anbefaler jeg Eder, ligesom jeg haaber, at I i Eders Bønner vil anbefale mig, og siger Eder et kjærligt Farvel."

Saa gik Toget. Ordene, som Lincoln havde talt, blev telegraferet rundt i hele Unionen. Politikere spottede, Folket var rørt.

Hans Privatsecretairer, som jo saa ham daglig, har sagt os, at en overvældende Følelse af det personlige Ansvar, som ikke forlod ham endog en Time, drev hans alvorlige Natur til at søge Hjælp og Veiledning fra Gud, thi han vidste, at han skulde gjøre Regnskab for en høiere Domstol, end den her paa Jorden. Hermed stemmer den Yttring af ham: "Det Spørgsmaal, som beskjæftiger mig, er ikke saameget det, om Gud er paa min Side, som det, om jeg er paa Guds Side."

En Mand med denne Slags Samvittighedsfuldhed frygter ikke for Mennesker, og det gjorde heller ikke Lincoln. Lun, venlig og ubøielig finder vi ham ligeoverfor Generalerne og ligeoverfor de store Mænd, som sad i hans Cabinet. Han

hørte Raad, overveiede dem, men han havde Ansvaret, og hvad han fandt var ret, det befalede han i alle de Sager, hvor Magten var lagt i hans Hænder. Men til Gud tyede han i Afgjørelsens og Nødens Stund.

Efter Slaget ved Gettysburg besøgte Lincoln den saarede General Sickles. Denne spurgte ham, hvorfor han kunde have været saa sikker paa Seier. Lincoln svarede: "Jeg vil sige Dem det, hvis De aldrig vil fortælle det til Nogen. Før Slaget gik jeg ind i mit lille Kammer, lagde mig paa mine Knæ og bad til Gud, som jeg aldrig havde bedet før. Jeg sagde til Ham, at dette Land var Hans Land, og at denne Krig var Hans Krig, og at vi kunde ikke bære flere Chancellorvilles og Fredericksburgs, og at dersom Han vilde være med mig, saa vilde jeg være med Ham. Han gjorde det, og jeg vil. Fra den Stund var jeg ikke bange for Gettysburg."

Jeg er færdig med mit Foredrag og føler end mere end før, hvorlidet jeg har været istand til at give Eder et Billede af Lincoln saadant, som det burde gives. Jeg ved i Sandhed ikke, at jeg i Alt, hvad jeg har seet af eller om historiske Personer, har fundet en mere ideal Charakter, med en Sandhed og Ægthed, som ikke fornegtede sig under nogen Omstændighed, selv om en vinkende Fordel kunde friste til ikke at tage det saa nøie. Jeg har spurgt mig selv, hvor det ellers i Verden kunde være rimeligt at søge en saadan Character, saa barnlig, saa ædel, saa praktisk, saa ukunstlet og fordringsfri, og dog saa vældig i sin Kraft. Jeg har ikke godt kunnet tænke mig ham oprunden andenstedsfra, end fra den Kreds, i hvilken Gud har ladet ham opstaa, blandt Nybyggerne i Amerikas Veststater.

Det ved jeg, at for Guds Øine og i Guds Dom kan der være mangen en stille og ubemærket Mand eller Kvinde, som kan være større, men blandt Amerikas offentlige Characterer anser jeg uden mindste Tvivl Abraham Lincoln for den største.
